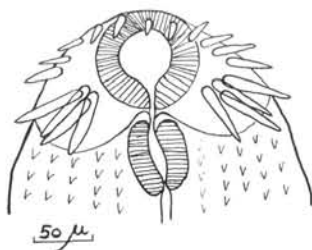

ADATOK A BAKONY GERINCES ÁLLATAINAK PARAZITA FÉREGFAUNÁJÁHOZ, II.

„A Bakony természeti képe” tudományos kutatás keretében 1965 és 1969 közötti években a Bakony néhány területén különböző gerinces állatokból gyűjtöttem belső élősködő férgeket. Az előkerült férgek egy részét (*Trematoda*) „A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei”-ben megjelent (1968) dolgozat tartalmazza.

A jelen dolgozat a madarakban talált összes többi szívóférget sorolja fel. A megvizsgált gazdaállatok számát, faji összetételét, a gyűjtés helyére és idejére vonatkozó adatokat az I. számú táblázat foglalja magába.

1. *Petasiger (P.) lobatus*

ECHINOSTOMATIDAE DIETZ, 1909

Echinostoma chloropodis (ZEDER, 1800)

Nyugat- és Közép-Európában, valamint Ázsiában a guvatfélék (*Rallidae*) családba tartozó madarak tápcsatornájának jellegzetes élősködője. Hazánkban eddig három alkalommal került elő: a Dunántúlról (EDELÉNYI, 1964 b), a Kisalföldről (SEY, 1966 a), valamint a Tisza vidékéről (SEY, 1968 b). A gyűjtés során Uzsárról (1965) származó vízityúk vékonybelében találtunk 3 példányt. A faj morfológiai bélyegeit az irodalomban található adatokéval megegyezőnek találtuk, a feji gallér tüskéinek száma egy esetben azonban 46 volt.

Echinoparyphium recurvatum (LINSTOW, 1873)

A vízi, illetve a vízi élettel kapcsolatban álló madarak tápcsatornájának széles elterjedésű (szinte kozmopolita) élősködője. Hazánkban az Alföldről (EDELÉNYI, 1964 b), a Kisalföldről (SEY, 1967) ismeretes. A Bakony területén Iszkaszentgyörgyről származó *Anas platyrhynchos* (1967) és *Vanellus vanellus* (1967) tápcsatornájából került elő nagy számban.

Petasiger (P.) lobatus YAMAGUTI, 1933

Uzsán (1965) gyűjtött *Podiceps ruficollis* vékonybelében találtunk csupán egyetlen példányt. A hazai faunára nézve új faj, ezért ismertetem rövid leírását.

Palack-formájú, 1,35 mm nagyságú, 0,65 mm szélességű métely. Legnagyobb szélessége a herék magasságában van. A test elülső fele az ovárium alsó széléig tüskékkel borított, amelyeknek hossza 0,021 mm. A test elülső végén levő, kevésbé fejlett feji gallér szélessége 0,275 mm. Rajta 19 tövis található, amelyek közül a gallér ventrális szögletén levő 4–4 nagyobb (0,077×0,018 mm), a gallér peremén levő 11 pedig kisebb (0,045×0,02 mm). A terminálisan elhelyezkedő szájszívó 0,12×0,10 mm nagyságú. A praepharynx viszonylag hosszú 0,028 mm, a pharynx pedig 0,875×0,07 mm nagyságú. A nyelőcső hosszú, kevéssel a hasi szívó előtt kettéágazik és a test két oldalán haladva a test végében végződik. A hasi

I. számú táblázat

A megvizsgált gazdaállatok	A gyűjtés helye és ideje										
	Zirc				Uzsza			Iszkaszentgyörgy		Pannonhalma	
	1965. VIII. 15—21	1966. VI. 5—11	1968. V. 20—29	1969. VIII. 10—20	1965. VIII. 22—28	1966. VII. 17—22	1968. VI. 10—19	1967. V. 22—26	1967. VIII. 17—25	1968. VIII. 21—30	1969. VII. 20—30
Podiceps ruficollis	—	—	—	—	8	—	—	2	1	—	—
Ardea cinerea	—	—	—	—	3	4	3	2	—	—	—
Ardea purpurea	—	—	—	—	6	—	—	—	2	—	—
Nycticorax nycticorax	—	—	—	—	5	2	2	1	—	—	—
Ixobrychus minutus	—	—	—	—	10	—	—	3	—	—	—
Ciconia ciconia	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Anas platyrhynchos	—	—	—	—	1	2	3	2	2	—	—
Accipiter gentilis	1	3	—	—	3	—	—	—	—	—	2
Buteo buteo	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Rallus aquaticus	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—
Porzana porzana	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Gallinula chloropus	—	—	—	—	6	—	—	—	—	1	—
Fulica atra	—	—	—	—	9	—	4	3	1	—	—
Vanellus vanellus	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	1
Tringa nebularia	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—
Larus ridibundus	—	—	—	—	10	9	5	1	—	2	—
Asio otus	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1
Apus apus	—	6	—	3	—	—	—	—	—	2	3
Dendrocopus major	2	—	1	—	—	—	—	—	—	1	2
Hirundo rustica	3	—	3	2	2	—	—	—	—	2	3
Oriolus oriolus	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	2
Corvus frugilegus	—	4	—	—	—	—	—	2	—	2	4
Pica pica	—	1	—	—	—	2	2	—	2	1	—
Garrulus glandarius	1	—	—	—	4	—	1	—	—	—	—
Turdus merula	3	5	—	2	—	4	—	—	2	1	—
Acrocephalus arundinaceus	—	—	—	—	9	—	—	3	4	—	1
Sturnus vulgaris	—	—	—	—	—	—	2	4	5	3	2

szívó kör alakú, 0,275 mm átmérőjű, hátsó széle a test középpontjáig ér. A gömbölyű ovárium a test középpontjától jobbra, közvetlenül a hasi szívó alatt helyezkedik el, 0,125 mm átmérőjű. Az uterus rövid, csupán néhány petét (5 db) tartalmaz. A peték mérete 0,075—0,083×0,53—0,061 mm. A herék a test hátulsó felében egymás alatt helyezkednek el. Hossztengelyük merőleges a test hossztengelyére. A herék mérsékelten lebenyezettek. Az első here 0,40×0,17; a második 0,387×0,20 mm nagyságú. A tekintélyes nagyságú cirruszsák a hasi szívó és a bélelágazás között fekszik, mérete 0,225×0,15 mm. A szikmirigyek nagy folliculuszokból állnak, a test két oldalán helyezkednek el. A hasi szívó magasságában kezdődnek, a test két oldalán hátrafelé haladnak és a herék mögötti testrészt is teljesen kitöltik. A fő kiválasztó csatorna jól megfigyelhető, a herék mögött ágazik szét.

Petasiiger (P.) pungens (LINSTOW, 1894)

Nyugat- és Közép-európai elterjedésű élősködő. Az eddigi vizsgálatok azt mutatják, hogy kizárólagosan a vöcsök fajokban (*Podiceps ruficollis*, *P. caspicus*) fordul elő. A Bakony területén Uzsán (1965) és Iszkaszentgyörgyön (1967) gyűjtött *Podiceps ruficollis* vékonybelében találtunk 2, illetve 5 példányt. Hazánkban az említett helyeken kívül még a Kisalföldről (SEY, 1967) ismeretes.

Chaunocephalus ferox (RUD., 1795)

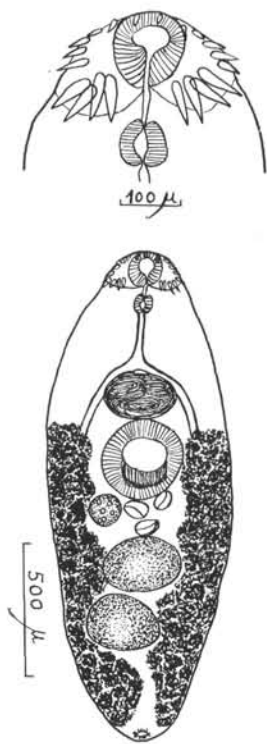
A gólya tápcsatornájának tipikus élősködője. Európában általánosan elterjedt. Európán kívül még Ausztráliában fordul elő. A Bakony területén

Brachydistomum salebrosum (BRAUN, 1910)

Nyugat-, Közép- és Kelet-Európában a sarlós fecske (*Apus apus*) epehólyagjából ismeretes. A Bakony területén Zircen (1966) és Pannonhalmán (1968, 1969) gyűjtött sarlósfecskékből került elő 6, illetve 18 példány. *Hazánk faunájában eddig nem volt ismeretes.*

Kisméretű szívóféreg, amelynek teste a hasi szívó előtt rövid, kónuszos nyaki részt képez. A test hátulso része hengeres és fokozatosan elkeskenyedő. A féreg hossza 1,55—1,71 mm, legnagyobb szélessége, amely a hasi szívó magasságában található, 0,25—0,55 mm. A szájszívó elülső szélé előtt egy sajátos redő nyúlik előre. A szájszívó viszonylag réce tápcsatornájában előfordult 3—7 példányban. A féreg testének elülső részén levő száj körüli galléron — az általam begyűjtött példányok esetében — a tövisek száma 49—50 db között váltakozik.

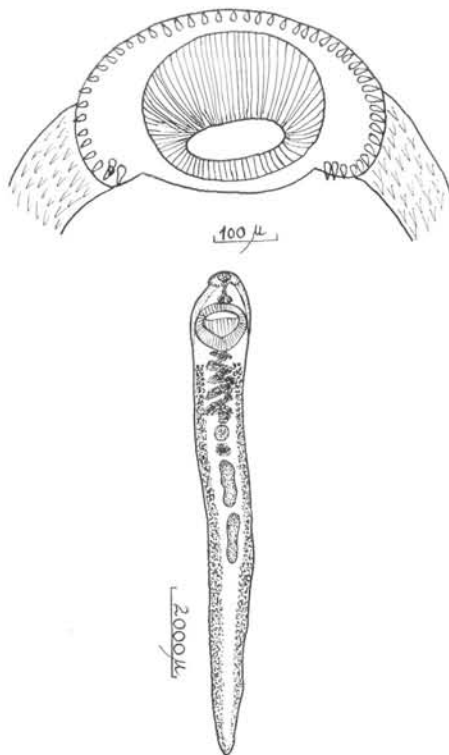
kicsi 0,059—0,12 mm, a hasi szívó nagy 0,21—0,41 mm, a pharynx 0,032—0,075 mm nagyságú. A bélágak egyszerűek, teljes lefutásukat nem sikerült

2. *Petasiger (P) pungens*

Iszkaszentgyörgyön (1967) gyűjtött gólya tápcsatornájában 8 példányt találtunk. Hazánkban ezen kívül még előfordul az Alföldön (EDELÉNYI, 1962), valamint a Kisalföldön (SEY, 1962, 1966 a). EDELÉNYI (1964 a) egy Poroszlóról származó gólyában megtalálta a *Chaunocephalus ferox orientalis* BASCHKIROVA, 1941 alfajt. BYHOWSKAJA—PAWLOWSKAJA (1962) az alfaj önállóságára vonatkozó vizsgálatai során úgy találta, hogy nincs lényeges különbség a típusfajhoz viszonyítva, ezért a típusfaj szinonímjának tekinti. Az általam talált példányok morfológiai bélyegeiben a típusfajhoz tartoznak.

Hypoderaeum conoideum (BLOCH, 1782)

Az *Anseriformes* rendbe tartozó házasított és vadonélő madarak vastagbelének széles elterjedésű, szinte kozmopolita élősködője. Hazánkban is több helyről ismeretes: Alföld (EDELÉNYI, 1965), Kisalföld (SEY, 1966 a), a Tisza vidéke (SEY, 1968 b). A gyűjtés során mind az Uzsáról (1966), mind az Iszkaszentgyörgyről (1967) származó tőkés réce tápcsatornájában előfordult 3—7 példányban. A féreg testének elülső részén levő szájkörüli galléron — az általam begyűjtött példányok esetében — a tövisek száma 49—50 db között váltakozik.

3. *Hypoderaeum conoideum*

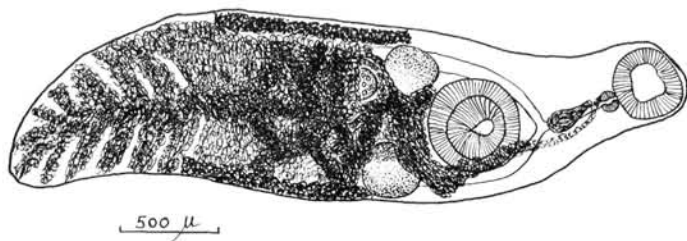

4. *Brachydistomum salebrosum*

nyomon követni, mert a petékkel telt uterus eltakarja. A két here a hasi szívó mögött, egymáshoz közel, a test hossz tengelyében található. Az első kissé ovális $0,125-0,251 \times 0,23-0,35$ mm, a második here formában és méretben az elsővel megegyezik. Az ovárium közvetlenül a második here alatt helyezkedik el, mérete $0,089$ mm. A cirruszsák ovális formájú, a hasi szívó előtt található, belsejének nagyobbik részét a vesicula seminalis tölti ki. Az ivarnyílás a test középvonalában a pharynx alsó részénél nyílik. Az erősen fejlett uterus a hasi szívó alatti egész testrészt kitölti. A kiürülő peték sötétbarna színűek, méretük $0,030-0,032 \times 0,025$ mm. A kétoldali szikmirigyek 8–10 nagy follikulusból állnak, amelyek közvetlen az ovárium alatt kezdődnek és rövid területet foglalnak el.

Brachylecithum attenuatum (DUJARDIN, 1845)

Különböző rigófajok (*Turdidae*) epehólyagjának élősködője, amely Európából, Japánból, a Szovjetunió ázsiai részéből és Afrikából ismeretes. Hazánkban eddig a Kisalföldön (SEY, 1967) került elő. A bakonyi vizsgálatok eredményeképpen a faj hazai elterjedési területe további két lelőhellyel bővült. Zircről (1965) és Pannohalmáról (1968) származó *Turdus merula* epehólyagjában találtunk néhány példányt.

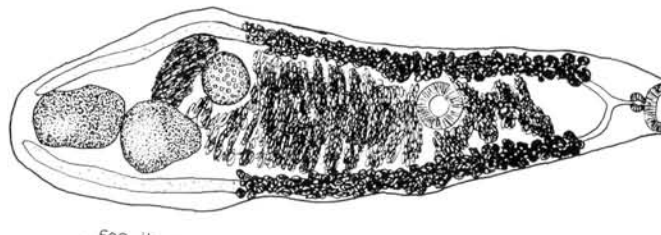

5. *Lyperosomum clathratum*

Lyperosomum clathratum
(DESLONGCHAMPS, 1824)

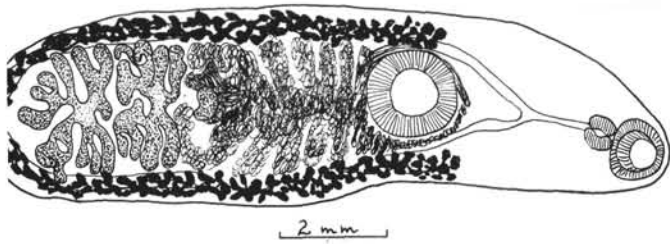
Nyugat-, Közép- és Kelet-európai elterjedésű élősködő. Külföldön és hazánkban is eddig csak az *Apus apus* epehólyagjából került elő. A Bakonyban Zircen (1966) gyűjtött vizsgálati anyag 2 egyedében találtunk összesen 5 példányt. A féreg előfordulása a hazai faunánkra nézve új adat.

Kisméretű, 3,8–4,5 mm hosszúságú féreg. Legnagyobb szélessége az ivarszervek magasságában van, 1,0–1,6 mm. A szájszívó kerek $0,3-0,46$ mm átmérőjű. A pharynx gömbölyű $0,15-0,18$ mm nagyságú. A nyelőcső $0,17-0,21$ mm hosszú, a hasi szívó előtt két ágra szakadva a test két oldalán húzódik és kevéssel a szikmirigyek alsó határán túl végződik el. A hasi szívó átmérője $0,5-0,64$ mm. Az ép vagy ritkán lebenyes szélű herék a hasi szí-

6. *Metorchis xanthosomus*

vó szélének magasságában, szimmetrikusan a test két oldalán helyezkednek el. A jobboldali here $0,3-0,45$, a baloldali $0,3-0,4$ mm. A cirruszsák a pharynx és a bélágak között található, $0,275$ mm hosszú. A gömbölyű ovárium a test középvonalában, nem sokkal a herék mögött van. Mérete: $0,17-0,21$ mm. Az uterus le- és felszálló ágakat képez és kitölti a féreg testének egész hátulso felét. Az uterus egyes kanyarulatai behatolnak az ovárium, a herék és a hasi szívó közötti területre is. A genitális porus a test középvonalában a pharynx közepének magasságában található. A peték sötétbarna színűek $0,32-0,38 \times 0,25-0,27$ mm nagyságúak. A szikmirigyek a test középső harmadában a test két oldalán helyezkednek el. A herék közepének magasságában kezdődnek és a test hosszának középső

7. *Cathaemasia hians*

$\frac{1}{3}$ -nyi területén húzódnak. A szikmirigyek folliculuszai kicsik.

OPISTHORCHIDAE BRAUN, 1901

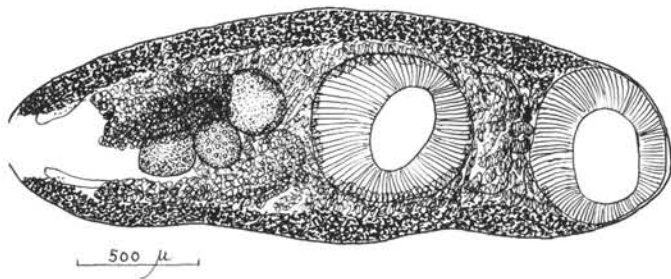
Metorchis xanthosomus (CREPLIN, 1846)

Különböző vízimadarak (*Anatidae*, *Rallidae*, *Laridae*) epehólyagjában, epevezetékeiben élősöködik. Európában és a Szovjetunióban él. Hazánkban Dömsödről (EDELÉNYI, 1964 b) és a Kisalföldről (SEY, 1966 b, 1967) került elő. A Bakonyban Uzsa (1965) és Iszkaszentgyörgy (1967) határában gyűjtött szárcsa epehólyagjában találtunk összesen 12 példányt.

CATHAEMASIIDAE FUHRMANN, 1928

Cathaemasia hians (RUD., 1809)

A *Ciconiformes* rendbe tartozó madarak, de leginkább az egyes gólyafajok nyelöcsövének élősöködője. Európából és Afrikából ismert. Hazánkban az Alföldről (EDELÉNYI, 1962) és a Kisalföldről (SEY, 1965) származó fekete, illetve fehér gólyából került elő. A bakonyi gyűjtés során Iszkaszentgyörgyről származó gólya (*Ciconia ciconia*) vékonybelében ta-

8. *Leucochloridium actitis*

láltunk két példányt. MACKO (1960) a szlovákia *Ciconia ciconia*-ból gyűjtött férgek vizsgálata során azt tapasztalta, hogy a példányok nagy százalékánál a szikmirigyek egészen az oesophagus, illetve a cirruszsákig terjednek, ezért ezeket a példányokat az általa felállított új alfajhoz, *Cathaemasia hians longivitellata*, sorolta. Az általam talált példányok a típusfajhoz tartoznak.

BRACHYLAEMIDAE STILES et HASSAL, 1898

Leucochloridium actitis MC INTOSH, 1932

A *Charadriiformes* renden belül főképpen a cankókban él, de előfordul más vízimadarak vastagbelében is. Európából, Japánból és Észak-Amerikából ismeretes az előfordulása. Hazánkban a Kisalföldön (SEY, 1965) és a Tisza vidékéről (SEY, 1968b) került elő. A Bakonyban Iszkaszentgyörgyön (1967) gyűjtött *Tringa nebularia* vastagbelében találtunk 2 példányt.

Leucochloridium holostomum (RUD., 1819)

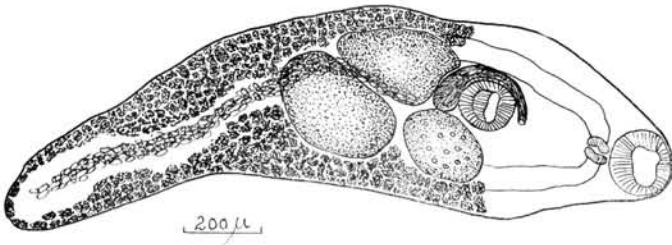
Az előző métellyel szemben inkább a guvatfélék (*Rallidae*) jellegzetes élősöködője és csak ritkábban fordul elő a cankókban vagy egyéb madarakban. Elterjedése Európára, Észak-Amerikára, Mexikóra és Braziliára terjed ki. Hazánkban a Kisalföldön (SEY, 1965) és a Tisza mentén (SEY, 1968 b) ismeretes az előfordulása. A Bakonyban Iszkaszentgyörgyön gyűjtött (1967) *Porzana porzana* vastagbeléből került elő 2 példány.

PLAGIORCHIDAE LÜHE, 1901

Plagiorchis elegans (RUD., 1802)

Különböző madár családokba (*Accipitridae*, *Strigidae*, *Scolopacidae*, *Paridae*) tartozó fajok európai elterjedésű élősöködője. A Bakonyból Iszkaszentgyörgy (1967) és Uzsa (1965) környékéről származó *Acrocephalus arundinaceus* vékonybelében találtunk összesen 3 példányt. A hazai faunára nézve új adat az előfordulása.

Kicsi, ovális formájú féreg. Hossza 1,3—1,8, szélessége 0,4—0,58 mm. A hasi szívó elülső részéig a testét apró tüskék borítják. A ventrálisan elhelyezkedő szájszívó kerek, 0,18—0,21 mm átmérőjű. A pharynx kerek 0,11—0,125 mm, amelyből nyelöcső

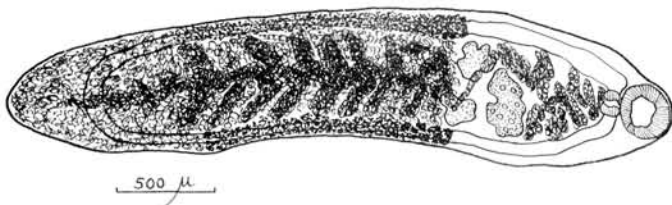

nélkül ágaznak el a vakbelek. A bélágak a test hátsó végében végződnek. A hasi szívó a test elülső egyharmadában található, kisebb a szájszívónál 0,1—0,11 mm átmérőjű. A kerek vagy kissé ovális, ép szélű ovárium közvetlenül a hasi szívó alatt található. Mérete 0,1—0,18 mm. Az uterus a génusra jellemző lefutást mutat. A genitális porus a test közepén a hasi szívó előtt van. A peték sárga színűek 0,035—0,037×0,018—0,021 mm nagyságúak. Az épszélű, kerek vagy kissé ovális herék a test középső harmadában, egymáshoz viszonyítva ferdén helyezkednek el. Az első 0,15—0,21, a második 0,15—0,24 mm. A cirruszsák hosszú, az ovárium alsó szélén is túlnyúlik. A szikmirigyek viszonylag erősen fejlettek, nagy follikuluszokból állnak, amelyek a pharynx magasságában kezdődnek, a test két oldalán húzódnak és a herék mögötti testrészt is kitöltik. A szikmirigyek a hasi szívó előtti testrész medialis részébe is behatolnak.

Plagiorchis marii SKRJABIN, 1920

A Szovjetunióból és Lengyelországból ismeretes az előfordulása. A Bakonyban Uzsáról (1965) származó *Acrocephalus arundinaceus* vékonybeléből került elő 2 példány. *A hazai faunára és az említett gazda parazita faunájára nézve új adat.*

Kisméretű mótely, 1,75—2,1 mm hosszú, legnagyobb szélessége 0,45 mm. Ventrálisán elhelyezkedő szájszívó 0,17—0,19 mm átmérőjű. A kerek pharynx 0,75 mm. Nyelőcső nincs, a bélágak majdnem a test végéig terjednek. A hasi szívó 0,15 mm hosszú és 0,14 mm széles. A kerek, épszélű ovárium a test középső harmadában a hasi szívó alatt talál-

ható. Mérete: 0,22×0,15 mm. A viszonylag gyengén fejlett uterus a génusra jellemző formán helyezkedik el. A peték sárga színűek 0,032—0,037×0,025 mm nagyságúak. A genitális porus a test középvonalában a hasi szívó előtt van. A herék szintén a test középső harmadában vannak, épszélűek. Az első 0,30×0,20, a második 0,32×0,25 mm nagyságú. A cirruszsák alsó része túlnyúlik a hasi szívó alsó szélén. A szikmirigyek a hasi szívó közepének magasságában kezdődnek és a test hátsó végéig terjednek. A follikuluszok viszonylag nagyok.

EUCOTILIDAE SKRJABIN, 1924

Tamerlania zarudnyi SKRJABIN, 1924

Különböző rendekhez, családokhoz (*Galliformes*, *Picidae*, *Corvidae*, *Turdidae*, *Sylviidae*, *Sturnidae*, *Ploceidae*, *Fringillidae* stb.) tartozó madarak veséjének széles elterjedésű élősködője. Európán kívül előfordul Japánban, az USA-ban és Brazíliában. Hazánkban a Kisalföldről (SEY, 1965) ismeretes, a bakonyi vizsgálatok során pedig Uzsán (1965) és Iszkaszentgyörgyön (1967) gyűjtött *Acrocephalus arundinaceus*-ből került elő összesen 3 példány.

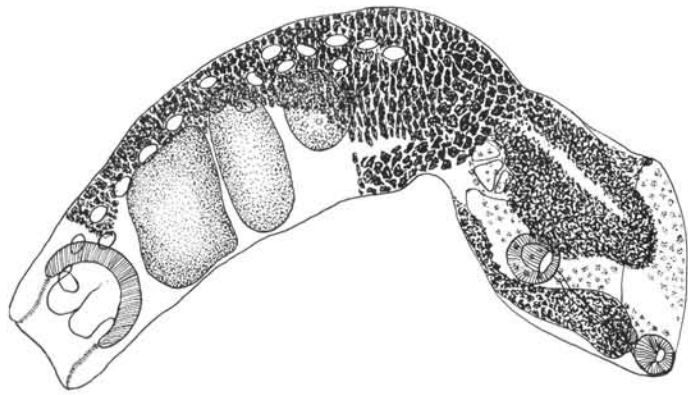
STRIGEIDAE RAILLIET, 1919

Strigea falconis SZIDAT, 1928

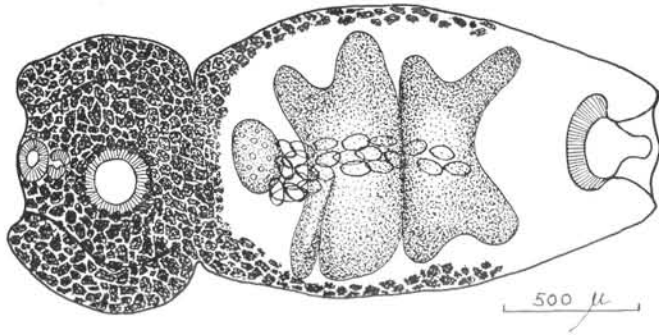
A nappali (*Falconiformes*) és éjjeli ragadozók (*Strigiformes*) tápcsatornájának kozmopolita elterjedésű élősködője. Hazánkban is több helyről ismeretes: a Tisza vidéke (EDELÉNYI, 1964 a), a Kisalföld (SEY, 1965). A Bakonyban gyűjtött ragadozó madarak közül Zircről (1966), Uzsáról (1965) és Pannonhalmáról (1969) származó *Accipiter gentilis* vékonybeléből került elő összesen 16 példány.

Strigea sphaerula (RUD., 1803)

A varjúfélék (*Corvidae*) családja egyes fajainak vékonybelében élősködik. Európán kívül a Szovjetunióban és Japánban fordul elő. A Bakonyban a

11. *Strigea falconis*

12. *Strigea sphaerula*

vetési varjú (*Corvus frugilegus*) tápcsatornájában találtuk. A hazai faunára nézve új faj.

Zömök testű, kisméretű mótely. Hossza 2,25–3 mm, szélessége 1,1–1,4 mm. A test elülső része csésze formájú 0,4–0,93×0,62–1,1 mm nagyságú. A hátsó testrész zsák formájú 0,8–1,5×0,6–0,97 mm. A hátsó testrész dorzális oldala majdnem egyenes, a ventralis pedig ívben erősen hajlított. A szívókák erősen fejlettek és viszonylag nagyok. A szájszívó 0,18–0,22×0,11–0,17 mm. A pharynx kerek 0,11–0,16 mm átmérőjű. A hasi szívó 0,25–0,29×0,25–0,27 mm nagyságú. Az ivarszervek a hátsó testfélben találhatóak, az ovárium mérete 0,37–0,42, az elülső here 0,5–0,8×0,3–0,45, a hátsó pedig 0,35–0,52×0,42–0,71 mm. A herék laterális oldala mérsékelten lebenyezett. Az atrium genitale 0,13–0,19 mm mélységű. A genitalis porus terminális elhelyezkedésű. A peték 0,09–0,1×0,05–

0,065 mm nagyságúak. A szikmirigyek erősen fejlettek, a follikuluszok a test elülső részében levő Brandes-féle szerv lebenyeibe is és a szerv falába is behatolnak és a szegmentum elülső széléig terjednek. A hátsó testrészben a szikmirigyek elől és ventrálisan koncentrálnak és a hátsó here alsó széléig terjednek.

DIPLOSTOMATIDAE POIRIER, 1886

Neodiplostomum spathoides DUBOIS, 1937
élősködője. Európai és afrikai elterjedésű faj. Hazánkban az Alföldön (EDELÉNYI, 1964 b) és a Kisalföldön (SEY, 1965) ismeretes. A Bakonyban Panonhalmán (1969) gyűjtött *Buteo buteo* tápcsatornájában találtunk 3 példányt.

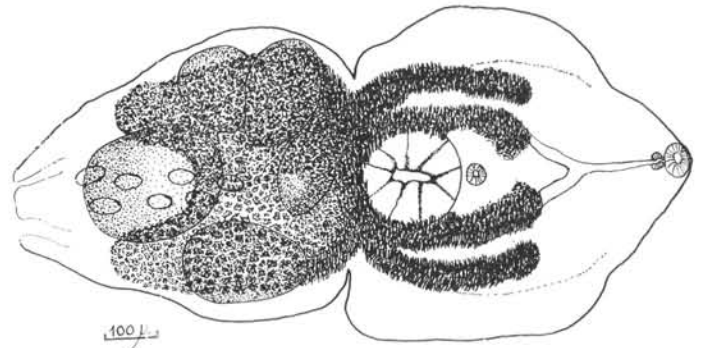
Posthodiplostomum cuticola (NORMANN, 1832)

A nappali ragadozók (*Falconiformes*) jellegzetes Szinte kizárólag a gémfélék (*Ardeidae*) családjába tartozó madarak ismeretesek a faj gazdaállatai között. Európában és Indiában fordul elő. Hazánkban a Kisalföldről (SEY, 1967) került elő, a Bakonyban pedig Uzsán (1965) gyűjtött vörös gém és bakcsó, valamint Iszkaszentgyörgyön gyűjtött szürke gém vékonybeléből került elő nagy számban (gazdánként 60–110 db).

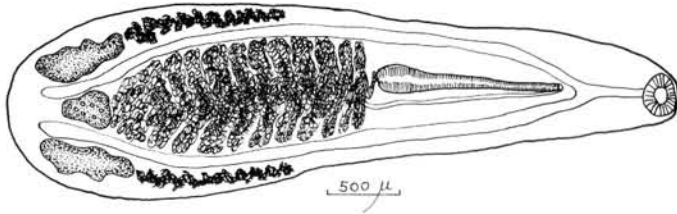
NOTOCOTYDAE LÜHE, 1909

Notocotylus gibbus (MEHLIS, 1846)

A guvatfélék (*Rallidae*) jellegzetes élősködője. Európából és a Szovjetunióból ismeretes. Hazánkban eddig több alkalommal (Alföld, EDELÉNYI,

13. *Posthodiplostomum cuticola*

14. *Notocotylus ralli*

1964 a; Kisalföld, SEY, 1966 a, 1966 b) került elő a szárcsából. A bakonyi vizsgálatok során a szárcsák vakbelében találtunk összesen 14 példányt.

Notocotylus ralli BAYLIS, 1936

Az előző fajhoz hasonlóan a guvatfélék élősködője. Európából leírt faj és elterjedése is csak Európára korlátozódik. Hazánkban a Kisalföldön (SEY, 1966 a), a Bakonyban pedig Uzsán (1965) gyűjtött guvat vakbeléből került elő összesen 3 példány.

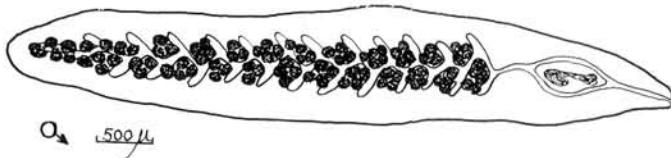
Catantropis verrucosa (FRÖHLICH, 1789)

A lúdalkatúak (*Anseriformes*) rendjébe tartozó madarak széles elterjedésű élősködője. Európán kívül Afrikában és az USA-ban fordul elő. Hazánkban a Kisalföldről (SEY, 1965) ismeretes. A Bakony területén Uzsán (1966) és Iszkaszentgyörgyön (1967) gyűjtött tőkés réce vakbelében találtunk összesen 5 példányt.

SCHISTOSOMATIDAE LOOSS, 1899

Dendritobilharzia pulverulenta (BRAUN, 1901)

A különböző kacsafajok és a guvatfélék egyes fajainak európai és afrikai elterjedésű élősködője. Hazánkban az Alföldről (EDELÉNYI, 1964 b) és a Kisalföldről (SEY, 1967) ismeretes. A Bakonyban gyűjtött állatok közül az Uzsárol (1965) származó szárcsa keringési rendszeréből került elő 2 hím példány.

15. *Dendritobilharzia pulverulenta*

A Bakony területén madaraktól gyűjtött szívóférgek gazdák szerinti megoszlása

- Podiceps ruficollis
 + Patagifer bilobus
 + Prosthogonimus ovatus
 Petasiger lobatus
 P. punges
- Ardea cinerea
 + Echinochasmus bursicola
 + Clinostomum complanatum
 + Prosthogonimus ovatus
 Posthodiplostomum cuticola
- Ardea purpurea
 + Echinochasmus bursicola
 Posthodiplostomum cuticola
- Nycticorax nycticorax
 + Echinochasmus amphibolus
 Posthodiplostomum cuticola
- Ixobrychus minutus
 + Ophiosoma patagiatum
- Ciconia ciconia
 Chaunocephalus ferox
 Cathaemasia hians
- Anas platyrhynchos
 Hypoderaeum conoideum
 Echinoparyhium recurvatum
 Catantropis verrucosa
- Accipiter gentilis
 Strigea falconis
- Buteo buteo
 Neodiplostomum spathoides
- Rallus aquaticus
 Notocotylus ralli
- Porzana porzana
 Leucochloridium holostomum
- Gallinula chloropus
 + Prosthogonimus ovatus
 Echinostoma chloropodis
- Fulica atra
 + Echinostoma sarcinum
 + Cyclocoelum mutabile
 + Transcoelum oculcus
 + Prosthogonimus ovatus
 Metorchis xanthosomus
 Dendritobilharzia pulverulenta
- Vanellus vanellus

¹ jelölt fajok a sorozat első dolgozatában találhatók.

Echinoparyphium recurvatum
 Tringa nebularia
 Leucochloridium actitis
 Larus ridibundus
 + Apophallus mühlengi
 + Diplostomum spathaceum
 Apus apus
 Brachydistomum salebrosum
 Lyperosomum clathratum
 Hirundo rustica
 + Prosthogonimus ovatus

+ Plagiorchis maculosus
 Corvus frugilegus
 Strigea sphaerula
 Turdus merula
 Brachylaemus attenuatus
 Acrocephalus arundinaceus
 Plagiorchis elegans
 P. marii
 Tamerlania zarudnyi

Sey Ottó

IRODALOM — LITERATUR

- BARUS, V., A. LELEK (1961): Príspevek k poznani helmintofauny lysky cerne (*Fulica atra* L.) a nekterych dalsich vodnich ptaku. — Ceskos. parasitol., 8, p. 15—30.
- BELOPOLSKAJA, M. M. (1954): Parazitofauna ptic Szudzhinskava zapovednyika (Primore). — Ucs. zap. LGU, 172, szer. biol., p. 3—34.
- BEVERLEY—BURTON, M. (1961): Studies on the Trematoda of British Freshwater Birds. — Proc. Zool. Soc., 137, p. 13—40.
- BEZUBIK, B. (1956): Materialy do helmintofauny ptokow wodnich Polski. — Acta Parasit. Polon., 4, p. 59—88.
- BYHOWSKAJA—PAWLOWSKAJA, I. E. (1953): Fauna szoszalsikov ptic Zapadnoj Szibirii i jijo dinamika. — Parasit. szb. Zool. inta., 15, p. 5—115.
- BYHOWSKAJA—PAWLOWSKAJA, I. E. (1962): Trematodü ptic faunü SzSzsZr. — Moszkva—Leninograd.
- DAWES, B. (1956): Trematoda with Special Reference to British and European Forms. — Cambridge University Press.
- EDELÉNYI, B. (1962): A hazai madarak belsőélőködő férgei, I. — Az Egri Pedagógiai Főiskola Füzetei, p. 533—560.
- EDELÉNYI, B. (1964 a): A hazai madarak belsőélőködő férgei, II. — Állattani Közlemények, 51, p. 31—48.
- EDELÉNYI, B. (1964 b): A hazai madarak belsőélőködő férgei, III. — Debreceni Agrártudományi Főiskola Évkönyve, p. 173—188.
- EDELÉNYI, B. (1965): A hazai madarak belsőélőködő férgei, IV. — Debreceni Agrártudományi Főiskola Évkönyve, p. 283—295.
- FURMAGA, S. (1957): Helmintofauna ptaków drapiezných (*Accipitres* et *Stiges*) okoli Lublina. — Acta Parasit. Polon., 5(13): p. 215—297.
- KOPRIVA, J., F. TENORA (1961): Nove poznatky o motolicich, které cizopasi u ptáku z rádu Passeriformes v Československu. — Ceskos. parasit., 8, p. 241—252.
- MACKO, J. (1956): K faune trematodov lysky ciernej (*Fulica atra* L.). — Biológia, Bratislava, 11, p. 530—540.
- MACKO, J. (1959): K helmintofaune potápkovitých vtákov na Východnom Slovensku. — Ceskos. parasit., 6(1): p. 127—157.
- MACKO, J. (1960): Differenzierung von *Cathaemasia hians* (Rudolphi, 1809) auf zwei Unterarten *C. hians hians* (Rud., 1809) und *C. hians longivitellata* subsp. nov. — Helminthologia, 2(3—4): p. 270—275.
- MACKO, J. (1961): K faune plathelminov bociana bieheho. — Ceskos. parasit., 8, p. 283—294.
- ODENING, K. (1962): Trematoden aus einheimischen Vögeln des Berliner Tierparks der Umgebung von Berlin. — Biologischen Zentralblatt, B. 81(4): p. 419—468.
- ODENING, K. (1963 a): Echinostomatidae, Notocotylata und Cyclocoelida (Trematoda, Digenea, Redioinei) aus Vögeln den Berliner Tierparks. — Bijdragen tot de Dierkunde, Amsterdam, p. 38—60.
- ODENING, K. (1963 b): Strigeida aus Vögeln des Berliner Tierparks. — Angewandte Parasitologie Jg. 4. H. 3, p. 171—242.
- ODENING, K. (1964): Dicrocoelioidea und Microphaloides (Trematoda: Plagiorchiata) aus Vögeln des Berliner Tierparks. — Mitt. Zool. Mus. Berlin Band 40, p. 145—184.
- OLTENAU, GH., V. LUNGU, S. POPESCU (1968): New Species of Trematodes in the Wild Birds of the Danube Delta. — Helminthologia, 9(1—4): p. 437—456.
- PAVLOV, A. V. (1962): Trematodü pasztuskavüh ptic SzSzsZr. — Trudü gelmint. labor, 12, p. 61—89.
- SEY, O. (1965): Tanulmányok a magyarországi parazita féregfaunáról. — Pécsi Tanárképző Főisk. Tud. Közlem., 9, p. 179—199.
- SEY, O. (1966 a): Adatok vadonélő madaraink parazita féregfaunájához, I.—Pécsi Tanárképző Főisk. Tud. Közlem., 10: 53—71.
- SEY, O. (1966 b): Adatok a szárcsa (*Fulica atra* L.) parazita féregfaunájához. — Állattani Közlem., 53(1—4) p. 123—130.
- SEY, O. (1967): Adatok vadonélő madaraink parazita féregfaunájához, II. — Pécsi Tanárképző Főisk. Tud. Közlem., 11, p. 47—65.
- SEY, O. (1968 a): Adatok a Bakony gerinces állatainak parazita féregfaunájához, I. — A Veszprém Megyei Múz. Közlem., 7, p. 315—325.
- SEY, O. (1968 b): Trematodes from Birds Living along the Tisza. — Tiscia (Szeged), 4, p. 59—68.
- SKRJABIN, K. I. Trematodü zsvivotnüh i cseloveka. — T. I. 1948, IV. 1950, V. 1951, VII. 1952, VIII. 1953, XII. 1956, XIV. 1958, XVI. 1959, XVIII. 1960, XVIII. 1960, XIX. 1961, XXIII. 1970.
- VEJTEK, J. A. L. VOJTKOVÁ (1961): K poznany motolice a plazu z okolo Komárno. — Publ. Fac. Sci. Univ. J. E. Purkyne, Brno, 421, p. 157—172.

ZAJICEK, D., J. PÁV (1961): Príspevek k vyskytu a vzájemnému vztahu cizopasných červů lysky černé (*Fulicata atra* L.), racka chechtavého (*Larus ridibun-*

dus L.), a kachny divoké (*Anas platyrhynchos* L.). — Szb. Českos. Akad. Zemedel. Ved Lesnictvi, 7(5): p. 495—514.

ANGABEN ZUR PARASITÄREN WURM—FAUNA DER WIRBELTIERE IM BAKONY-GEBIRGE II.

In der Arbeit werden die aus Vögeln zwischen den Jahren 1965—1969 im östlichen-, mittel- und westlichen Teil des Bakony-Gebirges (Zirc, Uzsa, Iszkaszentgyörgy und Pannonhalma) gesammelten Trematoden bekanntgegeben. Die 24 gefundenen Arten sind in Europa allgemein bekannt und verbreitet, einige von ihnen sind beinahe Kosmopoliten.

Bezüglich der Ungarischen Fauna erwiesen sich fol-

gende 6 Arten als neu: *Petasiger lobatus*, *Plagiorchis elegans*, *Plagiorchis marii*, *Brachydistomum salebrosum*, *Lyperosomum clathratum* und *Strigea sphaerula*.

Eine neue Angabe bezüglich der Parasitenfauna des Wirtes ist das Vorkommen von *Plagiorchis marii* in *Acrocephalus arundinaceus*.

Ottó Sey

CONTRIBUTION TO THE FAUNA OF PARASITIC WORMS IN THE VERTEBRATE ANIMALS OF THE BAKONY MTS. II.

This paper discusses the identified fluke-worms collected from birds between 1965 and 1969 in the eastern, central and western parts of the Bakony Mts. The 24 trematode species are quite well known and distributed all over Europe, some may even be regarded as cosmopolites.

Six species proved to be new to the Hungarian fau-

na: *Petasiger lobatus*, *Plagiorchis elegans*, *Plagiorchis marii*, *Brachydistomum salebrosum*, *Lyperosomum clathratum* and *Strigea sphaerula*.

The occurrence of *Plagiorchis marii* in *Acrocephalus arundinaceus* is a new datum as regards the parasitic fauna of the host.

Otto Sey